

Tielaitos

Paula Mattila

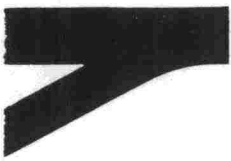
Teiden suolauksen aiheuttamien ympäristövahinkojen korvaaminen

**Tielaitoksen
selvityksiä**

57/1992

Kouvola 1992

Kymen tiepiiri

Tielaitos
Kymen tiepiiri

26.11.1992

1289P/574/92

Jakelun mukaan

Tielaitoksen selvityksiä

**TEIDEN SUOLAUKSEN AIHEUTTAMIEN YMPÄRISTÖ-
VAHINKOJEN KORVAAMINEN**

Kymen tiepiiri lähettää käyttöönnne Kymen tiepiirissä tehdyn selvityk-
sen **TEIDEN SUOLAUKSEN AIHEUTTAMIEN YMPÄRISTÖVAHIN-
KOJEN KORVAAMINEN**.

Selvitystä voitte tilata lisää Kymen tiepiiristä maanhankintaryhmältä
/Heljä Kurki, puh. (951) 276 3507.

Vs. tiejohtaja

Timo Heiskanen

LIITE

Selvitys

JAKELU

Tiehallitus. pääjohtaja Jouko Loikkanen
Tiehallitus: ylläjohtaja Jarkko Saisto
Tiehallitus: vs. hallintojohtaja Anja Silvenius
Tiehallitus: suunnittelujohtaja Erkki Koskinen
Tiehallitus: tuotantojohtaja Matti-Pekka Rasilainen
Tiehallitus, oikeuspalvelut 2 kpl
Tiepiirit a 2 kpl
Kymen vesi- ja ympäristöpiiri
Lappeenrannan teknillinen oppilaitos
Kymen lääninhallitus, ympäristönsuojelutoimisto
Kymen läänin kuntien ja kaupunkien tekniset virastot
Kymenlaakson maakuntakirjasto
Etelä-Karjalan maakuntakirjasto

TIEDOKSI

Tiejohtaja
Toimialapäälliköt
Esikunta
Kunnosspidon työpäälliköt
Tiemestaripiirit
Juha Hiltunen
Pekka Vallius, 2 kpl
Tuula Airikka
Seppo Uotila
Kirjasto

Tielaitoksen selvityksiä
57/1992

Paula Mattila

**Teiden suolauksen aiheuttamien
ympäristövahinkojen korvaaminen**

Tielaitos
Kymen tiepiiri

Kouvola 1992

ISBN 951-47-6622-9
ISSN 0788-3722
Valtion painatuskeskus
Pasilan VALTIMO
Helsinki 1992

Julkaisua saatavana:
Kymen tiepiiri

Tielaitos
Kymen tiepiiri
Kauppiamiehenkatu 4
PL 13
45101 KOUVOLA
Puh. vaihde (951) 2761

TIIVISTELMÄ

Tämän työn tarkoituksena on ollut selvittää niitä korvausoikeudellisia periaatteita ja ympäristövahinkojen korvaamiseen liittyviä lainsäädännöksiä, joiden pohjalta tiesuolan aiheuttamia vahinkoja voidaan korvata. Työssä tarkastellaan vahinkojen korvattavuuden edellytyksiä ja korvaamisen periaatteita.

Kaikkia ympäristön epäedullisia muutoksia ei ilman muuta korvata kaikille. Esim. pohjaveden laatu saattaa muuttua luonnostaan ilman, että kukaan joutuu siitä korvausvastuuseen. Sen sijaan pohjaveden pilaaminen on kielletty vesilain 1:22 §:ssä. Korvausta toisen kaivon luvattomasta pilaamisesta tulee vaatia vesioikeudessa. Vesilain 11 luvun korvaussäännökset eivät kuitenkaan koske vesilain vastaisesti aiheutettuja ympäristövahinkotilanteita, joten korvaus olisi siis määrättävä vahingonkorvauslain säännösten mukaisesti. Vahingonkorvauslaki perustuu tuottamusvastuuseen. Korvaus määräytyy aiheutettujen menetysten pohjalta.

Tiesuolan aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta ei ole vielä muodostunut minkäänlaista oikeuskäytäntöä. Tähän mennessä aiheutuneet vahingot on korvattu sopimuksin. Korvauksista sovittaessa pyritään kuitenkin noudattamaan yleisiä vahingonkorvausoikeudellisia periaatteita. Huomioon otettavia seikkoja korvausvelvollisuutta tutkittaessa ovat mm. syy-yhteyden olemassaolo, pilaantumisen aste ja pysyvyys sekä sietokynnyksen ylittyminen.

ALKUSANAT

Kymen tiepiiriin on tullut parin viime vuoden aikana useita korvausvaatimuksia tiesuolan aiheuttamista vahingoista. Yksityistalouksien kaivoja, joissa kloridipitoisuus todennäköisesti tiesuolasta johtuen ylittää suositusarvot, on löytynyt jo useita kymmeniä. Koska näytti siltä, että ainakin osa vahingoista aiheuttaisi korvausvelvollisuuden tiepiirille, päätettiin ryhtyä tarkemmin selvittämään vahinkojen korvattavuuden edellytyksiä ja korvausten määräämistä.

Oheisen selvityksen on laatinut touko-kesäkuussa 1992 diplomi-insinööri Paula Mattila, joka tiepiirin maanhankintaryhmässä ja ns. suolaryhmässä osallistui tiesuolavahinkojen arviointi- ja korvaustoiminnan kehittämistyöhön toimituskäytäntöä, sopimusperusteista korvaustoimintaa ja lainsäädäntöä selvittämällä. Tutkimustulokset kokonaisuudessaan on julkaistu hänen TKK:n rakennus- ja maanmittaustekniikan osastolla tekemässään diplomityössä "Teiden suolauksen aiheuttamien ympäristövahinkojen korvaaminen".

Tämä selvitys on lyhennelmä diplomityöstä.

Kouvolassa kesäkuussa 1992

Kymen tiepiiri

Sisältö		
1. JOHDANTO	9	
2. YLEISTIELAIN KORVAUSSÄÄNNÖKSIÄ	9	
3. VESILAIN POHJAVESIÄ KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET	10	
3.1 Pohjaveden pilaamiskielto	10	
3.2 Veden omistussuhteet	11	
3.3 Kaivon veden pilaaminen	12	
4. VAHINGONKORVAUSLAKI	13	
4.1 Tuottamus	13	
4.2 Ankara vastuu	13	
4.3 Korostunut huolellisuusvelvoite	14	
4.4 Korvattava vahinko ja korvauksen määrä	14	
5. LAKI ERÄISTÄ NAAPURUUSSUHTEISTA	15	
6. YLEISIÄ KORVAUSOIKEUDELLISIA PERIAATTEITA JA OIKEUSKÄYTÄNTÖÄ	16	
6.1 Syy-yhteyden vaatimus	16	
6.2 Sietovelvollisuus	16	
6.3 Korvauksen määräytyminen	17	
6.4 Korvauksen suorittaminen	18	
6.5 Korvausvelvollisuuden vanhentuminen	18	
7. VEDENHANKINNALLE AIHEUTETTUJEN VAHINKOJEN KORVAAMINEN	19	
8. LAKIEHDOTUS YMPÄRISTÖVAHINKOJEN KORVAAMISESTA	21	
AIHEESEEN LIITTYVÄÄ KIRJALLISUUTTA JA ARTIKKELEITA	23	
LIITE	Oikeusministeriössä valmisteltuehdotuslaiksi ympäristö- vahinkojen korvaamisesta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 6.2.1992	25

1. JOHDANTO

Teiden suolauksen ympäristövaikutuksista merkittävin on vaikutus pohjaveden laatuun. Pohjavesivaikutukset ovat kuitenkin hyvin paikallisia ja siten vaikeasti ennustettavissa. Vaikutukset riippuvat paitsi käytetystä suolamäärästä myös esim. maaperän geologiasta, tien ja pohjavesiesiintymän välisestä etäisyydestä, pohjavesiesiintymän laajuudesta sekä pohjaveden virtauksesta. Kaikkein herkimmin likaantuu esiintymä, jonka pinta on korkealla ja joka on laajuudeltaan pieni ja virtaamaltaan huono.

Tiesuola eli natriumkloridi on veteen liuenneena ionimuodossa ja varsinkin kloridi-ionit kulkeutuvat helposti pohjaveteen ja aiheuttavat veden kloridipitoisuuden nousun. Veden kloridipitoisuuden nousu taas lisää veden syövyttävyyttä ja aiheuttaa makuhaittoja veteen.

Tässä työssä on tarkasteltu niitä korvausoikeudellisia periaatteita ja ympäristövahinkojen korvaamiseen liittyviä lainsäädännöksiä, joiden pohjalta tiesuolan aiheuttamia vahinkoja voidaan korvata.

Ympäristövahinkojen korvaamista koskeva lainsäädäntö on maassamme hyvin hajanainen. Yleissäännökset vahinkojen korvaamisesta sisältyvät vahingonkorvauslakiin. Vahingonkorvauslaki soveltuu kuitenkin huonosti erityistilanteisiin, joista ympäristövahingoissa on kysymys. Vahinkojen korvaamista koskevia säännöksiä sisältyy myös erityislakeihin, joista tärkeimpiä suolavahinkojen kannalta ovat yleistielaki (243/54), vesilaki (264/61) ja naapuruuksuhdelaki (26/20). Paitsi lainsäädännöksiä vahinkojen korvaamisessa sovelletaan myös vakiintuneita korvausoikeudellisia periaatteita.

2. YLEISTIELAIN KORVAUSSÄÄNNÖKSISTÄ

Laki yleisistä teistä (243/54) eli yleistielaki sisältää määräykset tienpitäjän korvausvelvollisuudesta kiinteistön omistajaa kohtaan. Yleistielain 62 §:n 5 kohdan mukaan kiinteistön omistajalla on oikeus saada korvaus vahingosta tai haitasta, joka aiheutuu kiinteistölle tien tekemisestä tai käyttämisestä. Koska lainsäädännös ei ole kovin yksityiskohtainen ja mahdollistaa siten ympäristömuutoksista johtuvien vahinkojen korvaamisen tielain perusteella.

Tielain kannalta suolavahingot ovat miltei aina ns. jälkivahinkoja eli vahinkoja, jotka ilmenevät vasta varsinaisen tietoimituksen jälkeen; suolavahingonhan eivät yleensä joudu tien rakentamisen johdosta pidettävässä tietoimituksessa käsiteltäviksi. Tien parantamista koskevassa tietoimituksessa korvausvastuu taas rajoittuu vain parantamisesta johtuviin menetyksiin. Eli kun tie parannettaessa pysyy entisellä paikallaan ja luonteeltaan oleellisesti muuttumattomana, ei tietoimituksessa voida korvata taannehtivasti parantamista edeltäviä vahinkoja ja haittoja. Tien parantamista koskevaa tietoimitusta ei siis voida pitää jälkikorvausfoorumina.

Yleistielaisissa on oma jälkikorvaussäännöksensä 75.3 §:ssä. Tämä jälkikorvaussäännös on soveltamisalaltaan melko epäselvä, sillä se ei kerro minkälaisista menetyksistä korvausta voidaan myöntää jälkeen päin. Tielakikomitea esitti mietinnössään, että lääninhallituksen määrättäviksi voisivat joutua esim. korvaukset puiden tai pensaiden sekä luonnonesteiden poistamisesta vieri-, suoja- tai näkemäalueelta, kun tämä ei tapahdu tien tekemisen yhteydessä vaan myöhemmin. Käytännössä tielain jälkikorvaussäännöstä on luultavasti sovellettu laajemminkin kuin mitä tielakikomitea on lainkohtaa laatiessaan ajatellut. Se, voiko korvausta suolavahingoista hakea tielain 75.3 §:n jälkikorvaussäännöksen mukaisesti lääninhallitukselta, jäänee oikeuskäytännön ratkaistavaksi. Vielä ei ole olemassa yhtään esimerkkiä mainitunlaisesta menettelystä.

3. VESILAIN POHJAVESIÄ KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET

3.1 Pohjaveden pilaamiskielto

Pohjaveden pilaamiseksi katsotaan veden laadun huonontaminen lian, jätteen tms. paikallisille luonnonolosuhteille vieraan aineen päästöillä. Pohjaveden pilaaminen on kielletty vesilain 1:22.1 §:ssä:

“Tämän luvun 19 §:ssä tarkoitettua ainetta tai energiaa ei saa panna tai johtaa sellaiseen paikkaan tai käsitellä siten, että

- 1) tärkeällä tai muulla vedenhankintakäyttöön soveltuvalla pohjavesialueella pohjavesi voi käydä terveydelle vaaralliseksi tai sen laatu muutoin olennaisesti huonontua;
- 2) toisen kiinteistöllä oleva pohjavesi voi käydä terveydelle vaaralliseksi tai kelpaamattomaksi tarkoitukseen, johon sitä voitaisiin muuten käyttää; tai
- 3) toimenpide vaikuttamalla pohjaveden laatuun muutoin saattaa loukata yleistä tai toisen yksityistä etua.”

On huomattava, että vesioikeuskaan ei voi myöntää lupaa pilaamiskiellosta poikkeamiseen. Pohjaveden pilaamiskielto kieltää olennaisesti huonontamasta pohjaveden laatua tai muuttamasta sitä terveydelle vaaralliseksi kiinteistörajoista riippumatta, kun kyseessä on tärkeä tai muu vedenhankintakäyttöön soveltuva pohjavesialue: omankin kiinteistön alueelle rajoittuva pohjaveden pilaaminen on siis kielletty näillä alueilla. Pilaaminen on lisäksi kielletty aina, milloin se loukkaa yleistä tai toisen yksityistä etua. Pilaamiskiellon ulkopuolelle jää tapaus, jossa likaantuminen rajoittuu vain omalle kiinteistölle, joka ei sijaitse I tai II -luokan pohjavesialueella, eikä pilaaminen loukkaa yleistä tai toisen yksityistä etua.

Pilaamiskielto ei tee eroa sen suhteen, onko pohjavesi käytössä vai ei. Talousvedeksi kelpaamattoman pohjaveden laadun huonontaminen on kiellettyä, jos se aiheuttaa edunloukkauksen. Näin on esimerkiksi, jos vedellä olisi

käyttöä vaikkapa teollisuudessa tai kasteluvetenä. Jos likaantuminen leviää toisen kiinteistölle, mutta edunloukkausta ei kuitenkaan tapahdu esim. veden luontaisen huonolaatuisuuden takia, jää tapaus pilaamiskiellon ulkopuolelle.

Huomionarvoinen seikka on myös se, että nykyiseen pilaamiskieltoon vesilain 1:22 §:ssä sisältyy myös vaarantamisen käsite: 1) kohta "...voi käydä terveydelle vaaralliseksi..." ja 3) kohta "...saattaa loukata yleistä tai toisen yksityistä etua".

Arvioitaessa pohjaveden laadun muutoksia, lähtökohtana on käytettävä pohjaveden luontaista laatua tai veden laatua ennen kulloinkin kyseessä olevan pilaavan toiminnan vaikutuksen alkamista. Jo ennestään käyttökelvottoman veden pilaaminen ei voi aiheuttaa pilaajalle ainakaan täyden korvauksen maksamista.

Ryhdyttäessä arvioimaan pohjaveden ottamiselle aiheutettuja vahinkoja ja niistä mahdollisesti määrättäviä korvauksia tulee huomio kiinnittää veden laadun lisäksi myös siihen, kuinka suurta pohjavesimäärää likaantuminen koskee, kuinka pysyvä häiriötila on ja minkälaisiin tarkoituksiin vettä käytetään. Mahdollisia käyttömuotoja ovat esimerkiksi teollisuuden prosessi- ja jäähdytysvedet, maa- ja karjatalouden käyttövesi sekä talousvesi. Kullakin käyttömuodolla on omat veden laatuvaatimuksensa. On huomattava, että tiesuolan aiheuttama veden laadun muutos voi olla myös kiellettyä pilaamista vähäisempi tai pilaantuminen voi olla väliaikaista. Pohjaveden laatu saattaa muuttua myös luonnostaan ilman ihmisen suoranaisia toimia, eikä siitä voi asettaa ketään korvausvastuuseen.

3.2 Veden omistussuhteet

Vesilain 1:8 § määrittelee veden omistussuhteet seuraavasti:

"Vesisäiliössä ja kaivossa ja muussa vedenottamossa olevan veden omistaa se, jolle tällainen laitos kuuluu. Lähteessä ja tekolammikossa olevan veden omistaa pohjan omistaja. Muuta avopintaista vettä sekä pohjavettä vallitsee, mikäli toiselle kuuluvasta erityisestä oikeudesta ei muuta johdu, tässä laissa säädetyin rajoituksin se, jolle kysymyksessä oleva vesi tai maa-alue kuuluu."

Pohjavettä ei siis omista kukaan vaan sitä ainoastaan vallitsee maapohjan omistaja. Tosin vesi tulee omistusoikeuden piiriin heti, kun se on kaivossa. Maapohjan omistajalla ei siis ole suojattua oikeutta pohjavesiesiintymän pilaantumattomuuteen: luontaista pilaantumista ei voi estää, joten se on tietysti mielessä siedettävä. On kuitenkin huomattava em. vesilain 1:22 §:n pilaamiskielto. Rikosoikeudellisesti pohjaveden pilaantumattomuus on siis "suojattu oikeus", kun lupaa pilaamiseen ei voida antaa. Pilaamiskiellon rikkominen aiheuttaa tuottamuksen perusteella mm. vahingonkorvauslain mukaisen korvausvelvollisuuden, mutta ei laadun muutoksen, vaan aiheutettujen menetysten pohjalta.

3.3 Kaivon veden pilaaminen

Kaivon luvaton pilaaminen kuuluu vesioikeuden toimivaltaan. Kaivon pilaantuminen voi johtua mitä erilaisimmista toimenpiteistä, minkä vuoksi asia ei ehkä aina vaikuta vesiasialta. Toisaalta samalla voidaan vaatia korvauksia muustakin kuin kaivon veden pilaantumisesta, jolloin saattaa olla tulkinnanvaraista, mitä asiassa on pidettävä pääasiana. Mikäli toimenpiteellä on aiheutettu vesilain vastainen seuraamus (esim. pohjaveden pilaaminen) ja sitä voidaan pitää asiassa pääasiana, on vesioikeus toimivaltainen.

KKO 1975 II 27: Kaivon veden pilaamisesta johtuvaa korvausta koskeva kanne, jota ei oltu pantu vireille rangaistusvaatimuksen yhteydessä, oli käsiteltävä vesiasiana, jonka tutkiminen ei kuulunut kihlakunnanoikeudelle eikä hovioikeudelle.

KKO 1984 II 92: Pohjaveden pilaamiseen perustuvan kanteen tutkiminen kuului vesiasiana vesioikeuden toimivaltaan siltäkin osin kuin siinä kohdistettiin vahingon korvaamista koskevia vaatimuksia kuntaan.

Kaivojen veden pilaantumista koskeva korvausvaatimus voidaan laittaa vesioikeudessa vireille joko hakemus- tai riita-asiana. Asia käsitellään riita-asiana, jos kyseessä on mm. yksityistä oikeutta loukaten tai muutoin ilman laillista oikeutusta tapahtuneesta "veden pilaamisesta tahi muusta tämän lain tai aikaisemman vesioikeuslainsäädännön vastaisesta, vesialuetta, maata tai pohjavettä koskevasta toimenpiteestä" (VL 14:7.3). Hakemusasioina on oikeuskäytännössä pidetty korvausvaatimuksia sellaisista vahingoista, joita ei ole katsottava aiheutetun luvattomalla toimenpiteellä, vaan joita on pidettävä vesilain 11:1.3 ja 11:8.1 §:ien tarkoittamina ennalta arvaamattomina seurauksina. Suolavahingot kuulunevat riita-asioiden piiriin, sillä pohjaveden pilaaminen ei ole toimenpide, johon voisi hakea lupaa, eikä kyseessä silloin ole luvallisen toiminnan ennalta arvaamaton seuraus.

KKO 21.5.1984 n:o 1735, 1984 II 92: Kun talousveden saanti kiinteistöllä oli pohjaveden pilaantumisen johdosta estynyt, pilaamisesta vastuussa oleva voitiin näin aiheutetun vahingon korvaamiseksi velvoittaa toimittamaan kiinteistölle sen taloudessa tarvittava vesi. Sitä vastoin ei kiinteistön vesihuoltoa voitu tällöin järjestää vesilain 11 luvun 12 §:n 1 momentin mukaisesti.

Vesilain 11 luvun korvaussäännökset eivät koske sellaisia vesilaissa kiellettyjä toimenpiteitä, joihin ei voi myöntää lupaa (pohjaveden pilaaminen). Vesilain vahingonkorvausjärjestelmää ei siis ilmeisesti ole tarkoitettu sovellettavaksi riita- ja rikosasioissa vaan niihin olisi ensisijaisesti sovellettava yleisen vahingonkorvauslain korvaussäännöksiä.

4. VAHINGONKORVAUSLAKI

4.1 Tuottamus

Vahingonkorvauslaki on toissijaisesti noudatettava, toisin sanoen sitä ei sovelleta, jos vahingon korvaamisesta on säädetty erityislainsäädännössä. Vahingonkorvauslakia ei myöskään sovelleta sopimukseen perustuvassa korvausvastuussa. Vahingon korvaamisesta on siis mahdollista sopia lain säännöksistä poikkeavastikin (VahKL 1 §).

Vahingonkorvauslaissa korvausvastuun peruste on määrätty 2:1.1 §:ssä:

“Joka tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttaa toiselle vahingon, on velvollinen korvaamaan sen, jollei siitä, mitä tässä laissa säädetään, muuta johdu.”

Tuottamuksella tarkoitetaan vaadittavan huolellisuuden laiminlyöntiä. Henkilön on toiminnassaan otettava huomioon vallitsevat olosuhteet ja lainalaisuudet, joiden mukaan tapahtumat seuraavat toisiaan. Tekojen seurauksia on aina harkittava, samoin passiivisuuden seurauksia silloin, kun olisi velvollisuus toimia.

Tuottamuksen arvioiminen ei aina ole helppoa. Riittävä selvitys tuottamuksesta katsotaan kuitenkin olevan, jos toiminnassa on rikottu lakia tai viranomaisen ohjeita. Monissa tapauksissa huolimattomuus on niin ilmeistä, ettei tuottamuksesta ole epäilystä. Näin on esim. silloin, kun olosuhteet ovat sellaiset, että vaaran syntymisestä voidaan ilman muuta olettaa jokaisen syyntakeisen henkilön olevan selvillä. Teko osoittaa tuottamuksellisuutta myös tapauksissa, joissa vahinko toistuu tai tapauksissa, joissa vahingonaiheuttaja toimii omalla erityisellä ammattialallaan, eikä noudata sitä huolellisuutta, johon hänellä erikoistietojensa perusteella olisi aihetta.

Koska kaikkeen ihmisen toimintaan liittyy jonkinlainen vahingonvaara, on katsottu, että vähäinen varomattomuus ei vielä aiheuta tuottamustunnusmerkistön toteutumista. Myöskään luonnonvoimien aiheuttamia seuraamuksia ei lueta ihmisen tuottamusvastuuseen vaikuttaviksi.

4.2 Ankarasta vastuu

Lainsäädännöstä ja oikeuskäytännöstä voidaan löytää koko joukko vahinkotilanteita, joissa vastuu syntyy, vaikka tahallisuutta tai tuottamusta ei voitaisikaan todeta. Tätä vastuuta nimitetään tuottamuksesta riippumattomaksi vastuuksi eli ankaraksi vastuuksi. Säännöksiä ankarasta vastuusta sisältyy jossain määrin eri lakeihin mm. lakiin eräistä naapuruussuhteista sekä vesilakiin. Oikeuskäytännöstämme löytyy lisäksi ratkaisuja, joissa vahingonkorvausta on määrätty tuottamuksesta riippumatta ilman, että korvaukseen

velvoittavaa lainsäädännöstäkään on olemassa. Ratkaisut ovat yleensä liittyneet ns. vaaralliseen toimintaan, mm. räjäytystöissä ankaran vastuun periaate on vakiintunut.

4.3 Korostunut huolellisuusvelvoite

Tuottamuksesta riippuvan ja ankaraan vastuuseen perustuvan korvaus- vastuun väliin jää alue, jolla korvausvastuun voi selvästi havaita ankaroituneen normaalista tuottamusvastuusta. Kuitenkaan kyseessä ei ole kokonaan tuottamuksesta riippumaton vastuu. Tätä tuottamusvastuun ja ankaran vastuun välimaastoon sijoittuvaa vastuuta nimitetään korostuneeksi huolellisuusvelvollisuudeksi. Yleisen tien tienpitäjään on eräissä tapauksissa sovellettu korostunutta huolellisuusvelvollisuutta:

KKO 3.11.1971, n:o 2594: Koska valtio ei ollut näyttänyt, että tiessä ollut painauma olisi syntynyt ennalta arvaamattomista syistä taikka että rummun kohta, jonka oli ollut syytä varoa voivan muodostua liikenteelle vaaralliseksi, olisi ollut varustettu riittävin varoitusmerkein, valtio veloitettiin maksamaan vahingonkorvausta auton suistuttua uuteen rumpuun syntyneeseen painaumaan.

KKO 1961 II 141: Vaikka työnjohtaja ei ollut syyllistynyt virheeseen, oli valtio vastuussa vahingosta, kun tie oli lanauksen johdosta levinnyt osittain penkereen alueelle ja sortui auton alla.

Vastuun siirtyminen kohti ankarampaa näkyy mm. viimeisessä tapauksessa, jossa nimettyyn henkilöön kohdistettu tuottamusmoite on hylätty, mutta korvausvastuu on kuitenkin syntynyt huolimattomuuden käydessä ilmi tapahtumakulusta. Ankarampaan vastuuseen viittaa myös tapauksessa KKO 3.11.1971 n:o 2594 ns. käännetyn todistustaakan soveltaminen, jonka mukaan turvallisuusvelvoitteen laiminlyömistapauksissa turvallisuudesta vastaavan on näytettävä toteen huolellisuutensa ja tapauksen ylivoimaisuus. Normaalistihan todistustaakka kuuluu sille, joka on kärsinyt vahinkoa ja vaatii korvausta.

4.4 Korvattava vahinko ja korvauksen määrä

Vahingonkorvauslain mukaan vahingonkorvaus käsittää hyvityksen henkilö- ja esinevahingosta (VahKL 5:1). "Esinevahingona on korvattava esineen korjauskustannukset ja vahingosta aiheutuneet muut kulut sekä arvonalennus taikka tuhoutuneen tai hukatun esineen arvo ja lisäksi tulojen tai elatuksen vähentyminen." Myös taloudelliset vahingot eli puhtaat varallisuusvahingot korvataan tietyin edellytyksin.

Yleisperiaatteena korvausmäärää laskettaessa pidetään seuraavaa sääntöä:

“Korvausta on suoritettava niin suuri määrä, että vahingonkärsijä korvauksen johdosta pääsee asemaan, jossa hän olisi, ellei vahinkotapahtumaa lainkaan olisi sattunut.”

Korvaus ei saa olla niin suuri, että vahingonkärsijä hyötyisi vahinkotapahtuman johdosta eikä toisaalta niin pieni, ettei vahingonkärsijä pääsisi siihen asemaan, jossa hän olisi ellei vahinkotapahtumaa olisi sattunut. Korvauksen laskemista koskee yleisohje, jonka mukaan korvattavaa vahinkoa laskettaessa on otettava huomioon vahinkotapahtumasta saatu hyöty ja vahingonkärsijälle syntyneet säästöt.

5. LAKI ERÄISTÄ NAAPURUUSSUHTEISTA

Naapuruussuhdelaki (26/20) on ympäristövahinkoja koskevista erityislaeista maamme vanhin, mutta edelleenkin merkittävä. Ympäristövahinkoihin liittyvistä säännöksistä on naapuruussuhdelain 17 § tärkein.

“Älköön kukaan, mikäli ei jäljempänä toisin sanota, pitkö varastoa tai käyttkö kiinteistöä niin, että naapuri taikka muu, joka lähistössä omistaa maan tai huoneen tahi sellaista nautintaoikeudella hallitsee taikka jonka etuihin se muuten saattaa koskea, kärsii siitä pysyväistä kohtuutonta räsitusä, kuten kipinöiden, tuhkan, noen, savun, lämmön, löyhkän, kaasujen, höyryn, tärinän, jyskeen taikka muun sellaisen kautta.

Jos räsitusä, josta edellä on mainittu, paikallisten olosuhteiden mukaan ei voida katsoa tavattomaksi tahi odottamattomaksi, tai jos naapuruussuhde on syntynyt vasta sen jälkeen kuin käyttäminen alkoi taikka varasto sijoitettiin, älköön räsitusä, ellei se ole jälkepäin ilmennyt taikka huomattavasti lisääntynyt, kohtuuttomana pidettkö.”

Jos immission sietämisvelvollisuutta koskeva kynnys ylitetään, täytyy toiminnalle hakea lupa rakennuslautakunnalta. Yleisen tien osalta immissiolupaa ei tarvita, sillä tien perustamiseen on annettu naapuruussuhdelain 20 §:ssä tarkoitettu “julkisen viranomaisen lupa”.

Naapuruussuhdelain mukainen korvausvastuu on ankaraa vastuuta: mahdollista huolellisuusvelvoitteen laiminlyöntiä ei tutkita, vaan korvausvelvollisuus syntyy jo pelkästään pysyvän kohtuuttoman räsituksen myötä. Täysin satunnaiset häiriöt eivät yleensä aiheuta korvausvastuun syntymistä. Koska yleinen tie on katsottavissa (esim. melun osalta) pysyvää kohtuutonta räsitusä aiheuttavaksi “laitokseksi”, noudatetaan yleistieliain mukaisessa menettelyssä immissiokorvauksen osalta samankaltaisia arviointiperusteita kuin naapuruussuhdelain mukaan. Immissiohaitta tulee yleistietoimituksessa korvattavaksi, jos se vaikuttaa kiinteistön arvoa alentavasti.

Aine sinänsä, esim. tiesuola, ei yleensä ole immissio, vaan sitä on aineen siirtyessään synnyttämä haitallinen vaikutus. Tiesuolan haitallinen vaikutus voi aiheutua suolaroiskeista tai sitten kiinteistölle virtaavista suolaisista pinta- tai pohjavesistä. Tiesuolan vaikutukset rajoittuvat yleensä tien lähialueeseen, jolloin kyseessä olisi nimenomaan naapuruuksuhteesta johtuva haitta. Merkittävin rasitus kohdistuu pohjaveteen; naapuruuksuhdelain immissiosäännökset eivät kuitenkaan koske pohjaveden pilaamista, josta on säännelty vesilaissa (NaapL 25 §), näin pohjavesivaikutuksia ei siis käsitellä naapuruuksuhdelain mukaisina immissioina (vaikka ne tyypiltään olisivatkin immissioita). Sen sijaan tieltä naapurikiinteistölle valuvien pintavesien ja aurauksen yhteydessä tulevien suolaroiskeiden aiheuttamien vaikutusten, esim. maaperän ja kasvillisuuden haitallisten muutosten, osalta voisi kyseessä olla naapuruuksuhdelain mukainen immissio. (Huom. myös NaapL 4 §))

6. YLEISTÄ KORVAUSOIKEUDELLISIA PERIAATTEITA JA OIKEUSKÄYTÄNTÖÄ

6.1 Syy-yhteyden vaatimus

Pääsääntöisesti korvausvelvollisuuden edellytyksenä on, että on olemassa teko tai laiminlyönti, jonka seurauksena syntyy vahinko. Teon ja vahingon välillä on pystyttävä osoittamaan syy-yhteys. Ellei minkäänlaista syy-yhteyttä voida osoittaa vahingon ja korvausvelvollisuuteen johtavan teon, toiminnan tai laiminlyönnin välillä, ei korvausvastuutakaan voi syntyä.

Kuten ympäristövahinkojen kohdalla yleensä myös suolavahinkojen osalta syy-yhteyden toteaminen saattaa olla vaikeaa, varsinkin välillisten vahinkojen osalta. Esim. kasvillisuusvahinkojen osalta syy-yhteyden selvittämistä vaikeuttaa se, että suolan aiheuttamat vauriot kasveissa muistuttavat usein kuivuuden tai kasvitautilien aiheuttamia vaurioita. Välillisistä vahingoista putkistovauriot ovat varsin yleisiä ja niiden osalta on erityisen vaikeaa osoittaa kloridin osuus syöpymiseen tai syöpymisen lisäykseen. Miltei kaikki pohjavedet maassamme ovat jossain määrin syövyttäviä ja näin ollen putkisto syöpyy vähitellen joka tapauksessa ja saavuttaa käyttöikänsä lopun.

6.2 Sietovelvollisuus

Tiesuolan aiheuttaessa pohjaveden kloridipitoisuuden nousua tulee pohdittavaksi mahdollisen omavastuukynnyksen olemassaolo: koska kloridia on aina myös luonnontilaisessa pohjavedessä, on selvitettävä missä vaiheessa kloridipitoisuus on noussut niin korkealle, ettei sen enää voi katsoa kuuluvan omavastuun tai sietovelvollisuuden piiriin.

Sietovelvollisuuden ja korvauskynnyksen ylittymistä tulkittaessa on oikeuskäytännössä annettu varsin suuri merkitys lääkintöhallituksen asettamille talousveden laatuvaatimuksille ja -tavoitteille; siitä huolimatta, että osa niistä on vain suositusluontoisia:

KKO 30.12.1988 n:o 4048, 1988:140: A:n omakotitalon rakentamisen yhteydessä oli kaivettu kaivo ja suoritettu sitä varten räjäytystöitä. A oli vaarallisen työn teettäjänä tuottamuksestaan riippumatta vastuussa vahingosta, joka oli aiheutunut siitä, että naapurikiinteistöllä olevan kaivon vesi oli räjäytystöiden johdosta huonontunut.

Naapurin B:n kaivon vesi oli ollut käyttökeltotonta kesäkuusta lokakuuhun 1983. Vaikka B:n kaivon vesi olikin todettu käyttökelpoiseksi talousvedeksi 12.10.1983 lähtien, sen rautapitoisuus oli kuitenkin ylittänyt lääkintöhallituksen suosittaman arvon 1,0 mg/l. Näin ollen B:llä oli ollut aihetta noutaa parempaa talousvettä muualta. Korkein oikeus ei muuttanut vesiylioikeuden päätöstä, jossa A veloitettiin suorittamaan B:lle korvauksena kaivon veden pilaamisesta 6 060 markkaa 16 %:n vuotuisine korkoineen.

KKO D:S 86/1104/Nro 364: Asunto-osakeyhtiö vaati korvausta vesijohtoputkien syöymisestä, kun toimitettu vesi oli ollut liian hapanta. KO ja HO tuomitsivat korvauksen, mutta KKO kumosi päätöksen ja hylkäsi kanteen, koska vesi oli täyttänyt lääkintöhallituksen määräykset.

Jos yksityisen kaivon vesi kuitenkin on luonnostaan huonolaatuista eikä täytä talousveden laatuvaatimuksia, ei siitä voi asettaa ketään korvausvastuuseen.

6.3 Korvauksen määräytyminen

Ns. differenssiteorian mukaan vahingosta aiheutunut tappio arvioidaan ja korvausta suoritetaan siten, että vahingonkärsijä korvauksen johdosta pääsee asemaan, jossa hän olisi ellei vahinkotapahtumaa lainkaan olisi sattunut.

KKO 1971 t. 1391: Toimitusmiehet olivat määränneet korvauksena turmeltuneesta kaivosta 1 400 mk. Kun tilan vesihuolto oli sittemmin järjestetty rakentamalla tilalle porakaivo eikä ollut näytetty, että vesihuoltoa olisi asianmukaisesti voitu järjestää edullisemmalla tavalla, korvaus oli määrättävä kaivon rakentamisen todellisten kustannusten 4 611 mk mukaan. Ottaen kuitenkin huomioon, että porakaivon vesi oli laadultaan entisen pintakaivon vettä parempaa, korvauksia soviteltiin 3 000 markkaan.

Yleinen periaate on, että myös vahinkotapahtumasta saatu hyöty ja mahdollisesti säästyneet kustannukset otetaan huomioon korvauksia laskettaessa. Vahingonkärsijällä on velvollisuus yrittää itse estää enemmän vahingon syntymisen. Mikäli vahingonkärsijä on passiivinen ja välinpitämätön vahingon estämisen suhteen, saattaa seurauksena olla vahingon aiheuttajan korvausvelvollisuuden poistuminen.

KKO 4.10.1972 n:o 430: Toimitusmiehet olivat myöntäneet asianosaiselle korvausta uuden kaivon rakentamiskustannuksista, mutta ei veden puutteesta johtuvasta haitasta. MO ja KKO pysyttivät toimitusmiesten ratkaisun. Maanomistajan vaatimusta veden puutteesta johtuvan haitan korvaamisesta ei tarvinnut hyväksyä, koska tilanomistaja ei ollut ryhtynyt mihinkään toimenpiteisiin veden puutteesta johtuvien vahinkojen välttämiseksi.

6.4 Korvauksen suorittaminen

Vahingonkorvusoikeudessa tulee pääsääntöisesti kyseeseen rahakorvaus. Poikkeuksellisesti korvaus voidaan kuitenkin määrätä luontoissuorituksena, mikäli sitä pidetään vahingon laatu ja muut seikat huomioon ottaen tarkoituksenmukaisempana kuin rahakorvausta. Vesilain 11:12 ja 13 §:ien luontoisvelvoitteita sovelletaan vain korvauksiin, jotka on suoritettava vesilain 11 luvun nojalla silloin, kun korvausvelvollisuuden aiheuttanut vahinko johtuu vesilain tai siihen perustuvan luvan nojalla suoritetusta toimenpiteestä. Vesilain 11:12 ja 13 §:ien säännöksiä ei siis edellä mainitun mukaan sovellettaisi vesilaissa kiellettyjen toimenpiteiden yhteydessä, eli esim. tiesuolan aiheuttamissa pohjaveden pilaamistapauksissa.

Kaivon veden pilaantuminen ja talousveden saannin estyminen ovat sen laatuja vahinkoja, että luontoissuoritusta voitaneen useimmissa tapauksissa kuitenkin pitää tarkoituksenmukaisena. Myös vesilakikomitea perusteli aikanaan vesilain 11:12 §:n määräyksiä luontoisvelvoitteista sillä, että talousveden saaminen on niin tärkeä seikka, että sen menettämistä ei ole jätettävä pelkästään rahalla hyvitetäväksi. Lisäksi vesilakikomitea totesi, että tällainen korvauksen suorittaminen luontoissuoritteena on "vanhastaan käytännössä hyväksytty".

6.5 Korvausvelvollisuuden vanhentuminen

Vesilaissa samoin kuin yleistielaissa ei ole korvausvelvollisuuden vanhentumista koskevia säännöksiä. Sen sijaan vahingonkorvauslain 7:2 §:ssä on säädetty ns. yleinen vanhentumissäännös, jonka mukaan "vahingonkorvausta on vaadittava kymmenen vuoden kuluessa vahingon tapahtumisesta, ellei lyhyempää vanhentumisaikaa ole säädetty".

Käytännössä kysymys vahingon tapahtumishetkestä saattaa kuitenkin muodostua vaikeaksi tulkintaongelmaksi. Oikeuskirjallisuudessa on omaksuttu se käsitys, että ratkaiseva on vahinkoteon hetki, eikä siis se myöhäisempi hetki, jolloin seuraus ilmenee. Esim. teiden suolaus ja pohjaveden pilaantuminen johtaa vahinkojen asteittaiseen lisääntymiseen eikä vahinkoteon hetki ole yksiselitteisesti määriteltävissä suolauksen yleensä edelleen jatkuessa. Ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lakiehdotuksen perusteluissa todetaan vanhentumisajasta, että sen tulisi olla vahingonkorvauslain mukainen eli pääsääntöisesti 10 vuotta. Vanhentumisaika "laskettaisiin vahingon

tapahtumisesta eli vahingon kärsimisestä lukien eikä siitä, kun esim. päästö tai kemikaalivuoto on tapahtunut". Tämä laskutapa soveltuukin ympäristövahinkotapauksiin selvästi paremmin kuin em. vahinkoteon hetkeen perustuva laskutapa. Suolavahinkotapauksissa vahinkoteon hetki olisi usein jopa mahdoton määrittääkin, näin ollen vahingon tosiasiallinen tapahtumis- tai ilmenemisajankohta olisi luonnollinen lähtökohta vanhentumisajan laskemiselle.

7. VEDENHANKINNALLE AIHEUTETTUJEN VAHINKOJEN KORVAAMINEN

Pelkkä pohjaveden laadun muutos ei ole korvattava vahinko. Pohjaveden laatuhan saattaa muuttua luonnostaan ilman ihmisen suoranaisia toimenpiteitä. Jos sen sijaan pohjaveden pilaamiskieltoa rikotaan, syntyy tuottamuksen perusteella vahingonkorvauslain mukainen korvausvelvollisuus. Korvaus määräytyy aiheutettujen menetysten pohjalta.

Vain tosiasiallisesti tapahtuvalle vedenhankinnalle aiheutetut vahingot korvataan. Esim. aikomus myöhemmin alkaa ottaa vettä ei riitä korvauksen perusteeksi. Toiseksi, oikeuden veden ottamiseen täytyy olla osoitettavissa. Tähän pätee yleinen periaate, jonka mukaan vain oikeudellisesti suojattu etuus korvataan.

Mikäli korvaus maksetaan rahana, maksettava korvaus on tavallisesti niiden kustannusten suuruinen, jotka aiheutuvat entistä vastaavan vedensaantimahdollisuuden järjestämisestä. Joskus korvaus suoritetaan arvioitujen vedenhankkimiskustannusten mukaisena, näin esim. silloin, kun vesi joudutaan hakemaan muualta. Jos vahinko taas korvataan luontoissuoritteena, korvausvelvollinen järjestää vedensaantimahdollisuuden ennalleen. Vedensaanti voidaan järjestää esim. rakentamalla uusi kaivo tai liittämällä talous vesijohtoverkkoon. Vesioikeus voi hakemuksesta oikeuttaa veden tarvitsijan ottamaan toisen maalta pohjavettä talousvedeksi sekä ryhtymään sitä varten tarpeellisiin toimiin. Edellytyksenä on, että talousvedeksi sopivaa vettä ei kohtuuttomitta kustannuksitta ole muutoin riittävästi saatavissa. (VL 9:4.1 §.)

Vettä voidaan ottaa myös toisen kaivosta tai muusta pohjavedenottamosta, mikäli kaivon omistaja antaa siihen suostumuksensa. Veden tarvitsija on silloin velvollinen osallistumaan kaivon tai vedenottamon rakentamis- ja kunnossapitokustannuksiin siinä suhteessa kuin vettä otetaan. (VL 9:4.3 §.)

Korvauksia määrättäessä tulee ottaa huomioon mahdollisesti käytöstä poisjäävän vedenhankintalaitteiston arvo verrattuna uuteen laitteistoon ja käytöstä poisjäävän laitteiston myyntiarvo tai muu käyttöarvo. Kiinteistön vesihuollon tasossa tapahtuvat muutokset on myöskin otettava huomioon. Tällöin on erityisesti kiinnitettävä huomiota veden laatuun ja vedensaannin varmuuteen, jotka hyvin usein paranevat järjestelyjen yhteydessä. Myös vedenhankinnan muuttuvissa kustannuksissa (esim. vesimaksut, pumppaus-

kustannukset yms.) saattaa järjestelyjen myötä tapahtua muutoksia, jotka vaikuttavat korvauksen suuruuteen.

Varsin usein suolavahinkojen kohdalla esille tuleva kustannuskysymys on vesimaksujen maksaminen silloin, kun talous, joka aikaisemmin on saanut talousveden omasta kaivosta on liitetty vesijohtoverkkoon. Usein tähän tilanteeseen liittyy myös veden laadun ja saannin varmuuden paraneminen. Näiden seikkojen voisi osaltaan ajatella kompensoivan vesimaksuja. Vesimaksukysymyksen ratkaisusta on esitetty esimerkkinä Outokummun kaivoksen jätevesikatselmuksen toimitusmiesten lausunto, jossa määrätään vesimaksut pilaajan suoritettavaksi "sen ylimenevältä osin, mitä omilla pumppulaitteilla vettä hankittaessa aiheutuu kustannuksia. Normaalikulutuksen ylittävältä osalta kuuluvat kaikki vesimaksut korvaukseen oikeutetun suoritettavaksi".

Pohjaveden kloridipitoisuuden nousu aiheuttaa varsin usein erilaisia välillisiä esinevahinkoja. Näistä yleisimpiä ovat syöpymisvauriot kiinteistöjen putkistoissa ja käyttövesilaitteissa. Tällaiset esinevahingot kuuluvat yleensä aina korvattaviin vahinkoihin. Syy-yhteyden osoittaminen syöpymistapauksissa on kuitenkin vaikeaa. Syöpymisvaurioiden ohella tiesuolan aiheuttamia välillisiä vahinkoja ja haittoja voivat olla esim. makuhaitat vedessä ja kasvillisuusvauriot. Kaikki nämä vahingot on arvioitava tapauskohtaisesti. Vahingon laatu, syy-yhteys ja korvauksen määrittäminen on tutkittava jokaisen vahinkotapauksen kohdalla aina erikseen. Mitään täysin yleispätevää, kaikkiin tapauksiin soveltuvaa korvausmenetelmää ei ole mahdollista esittää.

KKO 80 II 85, 1.10.1979: Kaupungin asemakaava-alueelle rakennuttaman viemärin johdosta pohjaveden pinta oli alentunut siinä määrin, että tontinomistaja A:n kaivot olivat tyhjentyneet. Viemärin rakentamisen yhteydessä kaupunki oli myös rakentanut alueelle yleisen vesijohdon, johon tontinomistaja oli liittynyt. A vaati omistamiensa kahden tontin osalta kaupungilta vahingonkorvausta yhteensä 37 778,34 mk.

Vesioikeus velvoitti kaupungin maksamaan A:lle 7 000 mk vahingonkorvausta sillä perusteella, että A ei ollut väittänytkaan, että ao. terveyslautakunta olisi vapauttanut hänen kiinteistönsä terveydenhoitolain 58 §:n 1 momentissa tarkoitetusta velvollisuudesta liittyä yleiseen vesijohtoverkkoon, ja kaivojen merkityksen kiinteistöjen talousveden hankinnassa näin ollen oli katsottava olleen tavanomaista pienempi.

Molemmat osapuolet valittivat päätöksestä vesiylioikeuteen. Vesiylioikeus alensi kaupungin maksettavaksi määrätyn korvauksen 3 900 mk:aan, joka oli korvaus tonteilla ennestään olleen vesijohdotjärjestelmän hyödyttömäksi käymisestä. Muiden kustannusten osalta A ei ollut näyttänyt niiden olleen suurempia kuin mitä terveydenhoitolain mukaisesta liittymisvelvollisuudesta olisi aiheutunut.

Korkein oikeus ei muuttanut vesiylioikeuden päätöstä muulla tavoin, kuin että se arvioi lisäksi tonttia kohden 2 800 markan suuruisen vahingon siitä, että A oli menettänyt mahdollisuuden käyttää tonteillaan olevien kaivojen vettä. A:lle maksettava korvaus korotettiin siten 9 500 markaksi.

Ainakin eräissä tapauksissa (esim. KKO 80 II 85) on katsottu, ettei veden kaivosta saannin vaikeuttajalle tai pilaajalle synny korvausvelvollisuutta, mikäli kaivon omistajalla on terveydenhoitolain mukainen liittymisvelvollisuus yleiseen vesijohtoon ja viemäriin. Korvausvelvollisuutta ei synny nimenomaan liittymiskustannusten osalta, sillä ne tulisivat tontin tai rakennuspaikan omistajan kustannettaviksi muutenkin. Sen sijaan muut mahdolliset pilaantumisen aiheuttamat vahingot ja haitat, esim. kloridin aiheuttamat syöpymisvauriot käyttövesilaitteissa, tulisi korvata.

8. LAKIEHDOTUS YMPÄRISTÖVAHINGOJEN KORVAAMISESTA

Suomessa on valmisteilla erityinen laki ympäristövahinkojen korvaamisesta; lain on kaavailtu tulevan voimaan joulukuussa 1993. Lakia sovellettaisiin ehdotuksen mukaan tietyllä alueella harjoitettavasta toiminnasta johtuviin ympäristövahinkoihin. Alueen koolla ei olisi vaikutusta, vaan ratkaisevana olisi pidettävä sitä, että itse toiminnan harjoittaminen on sidoksissa tuohon alueeseen. Esimerkiksi yleisen tien pitäjä vastaisi niistä vahingoista, jotka alueen käyttö tienä aiheuttaa.

Laki ei koskisi sopimukseen perustuvaa korvausvastuuta eikä vahinkoja, joista on säädetty muussa laissa. Komiteamietinnön mukaan tällaisena muuna lakina ei kuitenkaan pidettäisi esim. yleistielakia (243/54) eikä yksityistielakia (358/62). Jos esim. yleisistä teistä annetun lain mukaisessa menettelyssä tulee määrättäväksi korvaus ympäristövahingosta, sovelletaan ehdotetun lain säännöksiä korvausvelvollisuudesta ja korvauksen määräämisen perusteista. Pakkotoimitilanteissa ei siis ole tarkoituksenmukaista jättää ympäristövahinkojen korvaamista asianomaisten lakien mukaisten erityismenettelyjen ulkopuolelle vaan käsitellä ympäristövahingot samassa yhteydessä soveltaen ehdotetun lain aineellisia korvaussäännöksiä. Ehdotettavaa lakia täydentäisi vahingonkorvauslaki, jota siis sovellettaisiin siltä osin kuin lakiehdotuksesta ei muuta johdu.

Lakiehdotuksen mukaan korvattaisiin ympäristövahinkona vahinko, joka on aiheutunut veden, ilman tai maaperän pilaantumisesta; melusta, tärinästä, säteilystä, valosta, lämmöstä tai hajusta; taikka muusta vastaavasta häiriöstä. Pilaantumisella tarkoitetaan ehdotuksessa veden, ilman tai maaperän ominaisuuksien haitallista laadullista muutosta. Lakiehdotuksen mukaan korvattavuuden edellytyksenä olisi, että häiriön sietämistä ei ole pidettävä kohtuullisena huomioon ottaen paikalliset olosuhteet tai häiriön esiintymisen yleisyys vastaavissa olosuhteissa muutoin. Esim. Ruotsissa on esiintynyt tulkintaa,

jonka mukaan pohjaveden ja maaperän pilaantumista ei tulisi koskaan pitää paikkakunnalla tavallisena tai muuten vastaavissa olosuhteissa yleisenä.

Toisin kuin vahingonkorvauslaki lakiehdotus rakentuisi pääosin ankaran vastuun periaatteen varaan. Myös syy-yhteyden vaatimusta on lakiehdotuksessa lievennetty: vahinko korvattaisiin, jos voidaan osoittaa vahingon ja toiminnan välinen todennäköinen syy-yhteys.

Laki eräistä naapuruussuhteista ja ehdotettu laki olisivat osittain päällekkäisiä. Sen vuoksi naapuruussuhdelakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ympäristövahinkotapauksissa korvausvelvollisuus olisi aina ympäristövahinkojen korvaamisesta annettavan lain mukainen. Myös vesilakiin ehdotetaan muutoksia. Tarkoituksena on, että lupien yhteydessä tai muutoin laillisesta toiminnasta määrättäisiin korvaukset edelleen vesilain 11 luvun säännösten mukaisesti. Sen sijaan niissä oikeudenvastaisesti aiheutetuissa pilaamisvahinkotapauksissa (esim. pohjaveden pilaaminen), joissa nykyisin sovelletaan vahingonkorvauslakia, sovellettaisiin vastaisuudessa ympäristövahinkojen korvaamista koskevaa lakia.

AIHEESEEN LIITTYVÄÄ KIRJALLISUUTTA JA ARTIKKELEJA

Hatva Tuomo. 1987. Maaperän epäpuhtauksien kulkeutuminen pohjaveteen. Ympäristö- ja terveys nro 1/1987 s. 16 - 20.

Heinonen Pertti, 1988. Hajakuormitus - korvausten maksaja vai ei? Vesitalous 3/1988 s. 44.

Hollo Erkki J. 1991. Ympäristöoikeus. Lakimiesliiton kustannus. Helsinki. 821 s.

INSKO. 1990. Vahinkojen arviointi I. Hyvinkää 5.-7.6.1990. Julkaisu 102-90.

Komiteamietintö 1990:17. Ympäristövahinkolakitoimikunnan mietintö. Oikeusministeriö. Valtion painatuskeskus. 98 s.

Lahermo Pertti & Rainio Heikki. 1990. Suolat (Na + Cl) Suomen pohjavesissä. Vesitalous nro 2/1990 s. 11 - 18.

Lääkintöhallitus. 1990. Lääkintöhallituksen yleiskirje nro 1977. Talousveden terveydellisen laadun valvonta. Lääkintöhallitus. Helsinki 12.12.1990. 15 s.

Lääkintöhallitus. 1985. Talousveden terveydelliset riskitekijät. Lääkintöhallituksen julkaisuja 68. Osa I Veden kemiallinen laatu. Helsinki. 129 s.

Mälkki Esko. 1970. Kysymys pohjaveden suojelusta. Vesitalous nro 3/1970 s. 10 - 13.

Pekkanen Raimo. 1990. Ympäristövahinkojen korvaaminen. Juhlajulkaisu Lassi Kilpi 1920-4/2-1990. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja C-sarja nro 22 s. 181 - 189.

Routamo Eero & Hoppu Esko. 1988. Suomen vahingonkorvausoikeus. Vammala. Lakimiesliiton kustannus. 318 s.

- Soveri Jouko & de Coster, Amelia & Vesterinen Jaana. 1991.
Tiesuolauksen vaikutus pohjaveteen Salpausselän alueella.
Tielaitoksen selvityksiä 21/1991. Tielaitos, tiehallitus.
Helsinki. 44 s.
- Suomela Tapani. 1989. Pohjavesialueiden suojaamisen uudet näkökohdat.
Vesitalous nro 4/1989 s. 7 - 10.
- Suomela Tapani, 1990. Pohjaveden laatu ja sitä vaarantavat tekijät.
Vesitalous nro 4/1990 s. 12 - 15.
- Surakka Seppo. 1972. Pohjavesivahinkojen korvaaminen. Tiedontamisopin
ja täydennyskoulutuksen keskus. Kurssi 14.-16.2.1972. Vesilain-
säädäntö ja sen soveltaminen. Helsinki.
- Tiehallitus, kehittämiskeskus. 1990. Teistä aiheutuvien ekologisten muutos-
ten arviointi teiden esisuunnittelussa. Esitutkimus. 40 s.
- Tielaitos, Kuopion tuotantotekninen kehitysyksikkö. 1991.
Suolauksen vaikutukset tienvarsikasvillisuuteen.
Tielaitoksen selvityksiä 4/1991. Kuopio. 68 s.
- Uudenmaan tie- ja vesirakennuspiiri, kunnossapito. 1973.
Tiesuolan (NaCl) esiintyminen moottoritien lähialueen maaperäs-
sä sekä pinta- ja pohjavesissä. Helsinki. 36 s.
- Veden laatu ja korrosio vesijohdoissa, kaukolämpöjohdoissa ja kiinteistöjen
vesi- ja viemäri-laitteistoissa 1990. Suomen kaupunkiliitto.
Yhdyskuntatekniikan ja ympäristön toimialue. Kaupunkiliiton
4.-5.12.1989 järjestämän kurssin esitelmät ja keskustelut. 162 s.
- Vesi- ja ympäristöhallitus. 1990. Pohjaveden käsittely. Vesi- ja ympäristö-
hallituksen monistesarja nro 251. Helsinki. 64 s.
- VTInotat nr V102 1989. Vintervägsaltets miljöpåverkan - Uppföljning av
miljöundersökningar i Skaraborgs län. Författare: Lars Bäckman.
Statens väg- och trafikinstitut. Vägavdelning. Linköping. Sverige.
14 s.

1.

Laki
ympäristövahinkojen korvaamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa tarkoitettuna ympäristövahinkona korvataan tietyllä alueella harjoitetusta toiminnasta johtuva vahinko, joka on ympäristössä aiheutunut

- 1) veden, ilman tai maaperän pilaantumisesta;
- 2) melusta, tärinästä, säteilystä, valosta, lämmöstä tai hajusta; taikka
- 3) muusta vastaavasta häiriöstä.

Tämä laki ei koske sopimukseen perustuvaa korvausvastuuta.

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Tämä laki ei koske muussa laissa säädettyä korvausvastuuta.

Eräistä naapuruussuhteista annetussa laissa (26/20) ja vesilaissa (264/61) säädetään erikseen niistä vahingoista, joiden korvaamiseen sovelletaan tätä lakia.

Tämän lain säännösten soveltamisesta eräiden muiden lakien mukaisessa menettelyssä säädetään 12 §:ssä.

Ympäristövahinkojen korvaamiseen sovelletaan vahingonkorvauslakia (412/74) jollei tästä laista muuta johdu.

3 §

Syy-yhteys

Ympäristövahinko korvataan tämän lain mukaan,

jos voidaan osoittaa, että 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun toiminnan ja vahingon välinen syy-yhteys on todennäköinen. Syy-yhteyden todennäköisyyttä arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota muun ohella toiminnan ja vahingon laatuun sekä vahingon muihin mahdollisiin syihin.

4 §

Sietämisvelvollisuus

Ympäristövahinko korvataan tämän lain säännösten nojalla vain, jollei häiriön sietämistä ole pidettävä kohtuullisena huomioon ottaen paikalliset olosuhteet tai häiriön esiintymisen yleisyys vastaavissa olosuhteissa muutoin.

Edellä 1 momentissa säädetty sietämisvelvollisuus ei kuitenkaan koske tahallisesti tai rikoksella aiheutettua vahinkoa eikä myöskään henkilövahinkoa ja vähäistä suurempaa esinevahinkoa.

5 §

Korvattava vahinko

Korvaus henkilö- ja esinevahingosta määrätään vahingonkorvauslain 5 luvun säännösten mukaisesti. Sellaisesta taloudellisesta vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon, on suoritettava korvaus, jos vahinko ei ole vähäinen. Rikoksella aiheutettu vahinko on kuitenkin aina korvattava.

Muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta ympäristövahingosta on suoritettava korvausta kohtuullinen määrä, jota arvioitaessa on otettava huomioon häiriön ja vahingon kestoaika sekä vahingonkärsijän mahdollisuus välttää tai torjua vahinko.

6 §

Vahingontorjunta- ja ennallistamiskustannukset

Tämän lain nojalla korvataan myös:

1) kustannukset niistä tarpeellisista toimenpiteistä, joihin vahingon kärsijä on ryhtynyt 2 §:n mukaisesta häiriöstä johtuvan ympäristövahingon uhan torjumiseksi tai vahingoittuneen ympäristön palauttamiseksi ennalleen; sekä

2) viranomaiselle koituneet kustannukset, joiden syynä on 2 §:ssä tarkoitetun häiriön vaikutusten torjumiseksi tai pilaantuneen ympäristön ennalleen palauttamiseksi suoritettu toimenpide, jos sen kustannukset ovat kohtuullisia vahinkoon ja toimenpiteellä saatuun hyötyyn nähden.

Tätä pykälää ei sovelleta kustannuksiin, joiden perimisestä säädetään uhkasakkolain (1113/90) 17 §:ssä.

7 §

Vahingonkorvausvelvolliset

Tämän lain mukainen vahingonkorvausvelvollisuus on, silloinkin kun vahinkoa ei ole aiheutettu tahallisesti tai huolimattomuudesta, sillä:

1) jonka harjoittamasta toiminnasta ympäristövahinko johtuu;

2) joka on rinnastettavissa 1 kohdassa tarkoitettuun vahingon aiheuttajaan; sekä

3) jolle ympäristövahingon aiheuttanut toiminta on luovutettu, jos luovutuksensaaja toiminnan saadessaan tiesi vahingosta tai 2 §:ssä tarkoitetusta häiriöstä.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua rinnastamista arvioitaessa on otettava huomioon henkilön määräysvalta, hänen taloudelliset suhteensa toiminnan harjoittajaan ja hänen toiminnasta tavoittelemansa taloudellinen etu.

8 §

Yhteisvastuu

Edellä 7 §:ssä tarkoitettut korvausvelvolliset vastaavat yhteisvastuullisesti ympäristövahingosta, jonka heidän toimintansa ovat todennäköisesti yhdessä aiheuttaneet.

Jollei toisin ole sovittu, korvausvastuu yhteisvastuullisesti korvausvelvollisten kesken on jaettava kohtuuden mukaan ottaen huomioon vastuun perusteet, mahdollisuudet vahingon syntymisen ehkäisemiseen sekä olosuhteet muutoin.

9 §

Etukäteiskorvaus

Jos häiriöstä tulevaisuudessa aiheutuva ympäristövahinko voidaan etukäteen arvioida, korvaus siitä on vaadittaessa määrättävä ennakolta kertakaikkisena tai vuosikorvauksena. Jos olosuhteet myöhemmin olennaisesti muuttuvat tai arvioitu vahinko muuten olennaisesti poikkeaa häiriöstä aiheutuneesta vahingosta, näin määrättyä korvausta voidaan oikaista sen mukaan kuin olosuhteet huomioon ottaen on kohtuullista.

Kiinteistölle aiheutuvasta vahingosta suoritettava kertakaikkinen etukäteiskorvaus on määrättävä tallettavaksi, jos kiinteistö kiinnityksen johdosta tai maksamattoman kauppahinnan panttioikeutta koskevien säännösten mukaan vastaa saamisesta tai määrätyn raha- tai tavaratulon kantamisoikeudesta, eikä omistaja osoita oikeudenhaltijan suostuneen siihen, että korvaus saadaan maksaa hänelle taikka tuomioistuimella harkitse omaisuuden ympäristövahingosta huolimatta selvästi vastaavan sitä rasittavista oikeuksista. Korvauksen tallettamisesta ja nostamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/77) 7 luvussa säädetään.

10 §

Lunastamisvelvollisuus

Jos ympäristövahingon johdosta kiinteistö joko kokonaan tai osittain käy omistajalle hyödyttömäksi taikka kiinteistön käyttö tarkoitukseensa olennaisesti vaikeutuu, vahingon aiheuttaja on velvollinen omistajan vaatimuksesta lunastamaan kiinteistön tai sen osan.

Jos tuomioistuin määrää kiinteistön tai sen osan lunastettavaksi, lunastamisessa noudatetaan kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annettua lakia.

11 §

Korvaamismenettely

Tässä laissa tarkoitettu kanne pannaan vireille siinä tuomioistuimessa, joka oikeudenkäymiskaaren 10 luvun nojalla voi tutkia vahingonkorvausta koskevan asian.

12 §

Lain soveltaminen eräiden muiden lakien mukaisessa menettelyssä

Jos kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain tai muun siihen verrattavan lain, yleisistä teistä annetun lain (243/54), yksityisistä teistä annetun lain (348/62) tai kaivoslain (503/65) mukaisessa menettelyssä tulee määrättäväksi korvaus tässä laissa tarkoitettusta ympäristövahingosta, sovelletaan tämän lain säännöksiä korvausvelvollisuudesta ja korvauksen määräämisen perusteista. Jos edellä tässä momentissa tarkoitettujen lakien mukaisesta toiminnasta seuraa ympäristövahingoksi luettava henkilövahinko, sovelletaan tätä lakia.

13 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

Ennen tämän lain voimaantuloa harjoitetusta toiminnasta johtuneen vahingon korvaamiseen sovelletaan aikaisempaa lakia, vaikka vahinko olisi ilmennyt vasta lain voimaantulon jälkeen.

2.

Laki
eräistä naapuruussuhteista annetun lain
muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään eräistä naapuruussuhteista 13 päivänä
helmikuuta 1920 annettuun lakiin (26/20) näin kuuluva uu-
si 23 a §:

23 a §

Jos tässä laissa tarkoitettu toiminta aiheuttaa
ympäristövahinkojen korvaamisesta annetussa laissa (/
) tarkoitettua vahinkoa, se korvataan 21 ja 23 §:n estä-
mättä ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain
säännösten mukaisesti.

Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen
lailla.

Ennen tämän lain voimaantuloa harjoitetusta toi-
minnasta johtuneen vahingon korvaamiseen sovelletaan ai-
kaisempaa lakia, vaikka vahinko olisi ilmennyt vasta lain
voimaantulon jälkeen.

3.

**Laki
vesilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä toukokuuta 1961 annetun ve-
silain (264/61) 14 luvun 1 §:n 1 momentti, ja

lisätään 11 luvun 1 §:ään uusi 4 momentti, luvun
2 §:ään uusi 3 momentti, 3 §:ään uusi 2 momentti, lukuun
uusi 3 a § sekä 14 luvun 1 §:ään uusi 2 momentti, jolloin
2 ja 3 momentti siirtyvät uudeksi 3 ja 4 momentiksi, seu-
raavasti:

11 luku
Korvaukset

1 §

Tämän lain taikka sen nojalla annettujen sään-
nösten tai määräysten vastaisesta toimenpiteestä seuran-
neen vahingon korvaamiseen sovelletaan vahingonkorvausla-
kia (412/74). Jos kysymyksessä on ympäristövahinkojen
korvaamisesta annetussa laissa (/) tarkoitettu ympä-
ristövahinko, sovelletaan kuitenkin ympäristövahinkojen
korvaamisesta annettua lakia.

2 §

Jos 1 momentissa tarkoitettusta epäkuntoon joutu-
misesta aiheutuu ympäristövahinkojen korvaamisesta an-
tussa laissa tarkoitettua ympäristövahinkoa, sovelletaan
sen korvaamiseen tämän pykälän säännösten sijasta sanot-
tua lakia. Omistajasta ja haltijasta on tällöin voimassa,
mitä ympäristövahinkojen korvaamisesta annetussa laissa
tarkoitettun toiminnan harjoittajasta sanotussa laissa
säädetään.

3 §

Jos 1 momentin nojalla korvattava vahinko, haitta tai muu edunmenetyks johtuu muusta ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain mukaisesta häiriöstä kuin vesien pilaantumisesta, sovelletaan, mitä sanotun lain 12 §:n 3 momentissa säädetään.

3 a §

Jos tämän lain mukaisesta toimenpiteestä johtuvasta vesien pilaantumisesta seuraa henkilövahinko, sovelletaan tämän luvun säännösten estämättä, mitä ympäristövahinkojen korvaamisesta annetussa laissa säädetään.

14 luku

Menettelyä koskevia yleisiä säännöksiä

1 §

Asiat, joissa on sovellettava tämän lain tai sen 22 luvun mukaisesti aikaisemman lain säännöksiä, ovat vesiasioita. Vesiasiana käsitellään myös korvausvaatimus, johon tämän lain mukaan on sovellettava vahingonkorvauslain tai ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain säännöksiä.

Vesiasioita käsittelee, sikäli kuin jonkin asian osalta ei muuta säädetä, vesioikeus sekä sitä ylempinä oikeusasteina vesiylioikeus, korkein hallinto-oikeus ja korkein oikeus sen mukaan, kuin jäljempänä säädetään

-----

Tämä lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

Ennen tämän lain voimaantuloa harjoitetusta toi-

minnasta johtuneen vahingon korvaamiseen sovelletaan aikaisempaa lakia, vaikka vahinko olisi ilmennyt vasta lain voimaantulon jälkeen.

TIELAITOKSEN SELVITYKSIÄ

- 32/1992 Talvikunnossapidon sääindeksi. Tuotannon kehittämispalvelut
- 33/1992 Tieverkon kehittämishankkeiden hallinnointi: Projektioorganisaatiot, loppuraportti. TIEL 3200087
- 34/1992 Tienvarsialueiden kasvittamisen ja hoidon kehittäminen luonnonmukaisempaan suuntaan. TIEL 3200088
- 35/1992 Päälystetyn tien kuntoennusteet. TIEL 3200089
- 36/1992 Päälystettyjen teiden pintakunnon luokittelu. TIEL 3200090
- 37/1992 Satamiin johtavien erikoiskuljetusreittien kehittäminen
- 38/1992 CMA:n ympäristövaikutuksia ja käyttökokemuksia; kirjallisuustutkimus. TIEL 3200092
- 39/1992 Henkilöauton verotuksen muuttamisen vaikutuksia liikenteeseen. TIEL 3200093
- 40/1992 Hirvieläinonnettomuudet yleisillä teillä 1991. TIEL 3201921-92
- 41/1992 Liikenteen ja muiden toimintojen turvallisuuden vertailu 1988-1990. TIEL 3200094
- 42/1992 Pääväylät kaupunkialueilla; tasoliittymät. TIEL 3200095
- 43/1992 Reittiohjaus Lahdentiellä, esiselvitys. TIEL 3200096
- 44/1992 Seurannan sisällyttäminen tiehankkeisiin -luonnonolot. TIEL 3200097
- 45/1992 Liikennevalojen kunnossapitotutkimus. TIEL 3200098
- 46/1992 Syvästabiloinnin laadunvalvontaohje. TIEL 3200099
- 47/1992 Kestopäälysteteiden kunnan piilorakennemalli. TIEL 3200100
- 48/1992 Tiehankkeiden sosioekonomisten vaikutusten arviointi, arviointimenettelyn selvitys. TIEL 3200101
- 49/1992 Pääväylät kaupunkialueilla; Yleiset suunnitteluperiaatteet. TIEL 3200102
- 50/1992 Tiemerkintämassojen käyttökelpoisuus. Oulun tuotantotekninen kehitysyksikkö
- 51/1992 Roadside Restareas and Restarea Structures and Equipment. TIEL 3200041E
- 52/1992 Kuntien liikenneturvallisuus vuosina 1982-1990. TIEL 3200103
- 53/1992 Henkilöautojen omistus, ajoneuvosuoritteet ja käyttöalueet. TIEL 3200104
- 54/1992 Selvitys liikennevalojen toiminnasta vähäisen liikenteen aikana. TIEL 3200105
- 55/1992 Kiertoliittymän liikenteelliset vaikutukset; ennen-jälkeen -tutkimus Lammin maantieliittymässä. TIEL 3200106
- 56/1992 Kaupunkimuotoilun historia; nykyaikaisen tie- ja liikennesuunnittelun historiallinen tausta. TIEL 3200107